

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/wideorelacje-spoty-i-do/175618,Gala-XI-edycji-nagrody-Swiadek-Historii-w-Krakowie.html>
19.04.2024, 18:34

Gala XI edycji nagrody Świadek Historii w Krakowie

16 grudnia 2022 r. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma wręczył wyróżnienia sześciu laureatom XI edycji nagrody Świadek Historii dla województw małopolskiego i świętokrzyskiego. Uroczystość odbyła się w Filharmonii Krakowskiej.

- Bez państwa aktywności działania, które realizuje Instytut Pamięci Narodowej byłyby niepełne. Nasza wspólna praca owocuje tym, że dzisiaj o polskiej historii mówi się dużo i dzieje Polski są coraz lepiej znane. Jest to też dla nas zadanie, by zachęcać inne osoby do zainteresowania się polską historią, bo ona się nie skończyła. To, co widzimy na wschodzie pokazuje, jak ważne jest morale żołnierzy i wszystkich, którzy bronią ojczyzny - powiedział w swoim wystąpieniu dr Szpytma.

Na zakończenie uroczystości, którą poprowadził dyrektor Oddziału IPN w Krakowie dr hab. Filip Musiał laureaci i nasi goście wysłuchali krótkiego występu artystów Filharmonii Krakowskiej Jakuba Żurka (skrzypce) i Ireneusza Boczka (fortepian).

Laureaci XI edycji nagrody Świadek Historii

W 2022 r. Kapituła Nagrody, której przewodniczy prezes IPN dr Karol Nawrocki, postanowiła nagrodzić cztery osoby oraz dwie instytucje, szczególnie zasłużone dla upamiętniania historii narodu polskiego w regionie oraz wspierające pion edukacyjny Instytutu w dziele edukacji historycznej na obszarze działania Oddziału IPN w Krakowie i Delegatury IPN w Kielcach.

Krystian Brodacki (ur. 1937 r., Warszawa)

W wieku dwóch i pół roku został sierotą (ojciec zmarł od ran w 1939 r., matka została rozstrzelana przez Niemców za pomoc Polakowi żydowskiego pochodzenia). Absolwent Politechniki Krakowskiej i dziennikarstwa na Uniwersytecie Warszawskim. W latach 70. współredagował bezdebitowe pismo „U Progu”. W 1980 r. założył w redakcji „Przeglądu Technicznego” koło „Solidarności”.

Po transformacji ustrojowej publikował m.in. w „Czasie Krakowskim”, „Gazecie Polskiej” i „Niedzieli”, a przede wszystkim w „Tygodniku Solidarność”. Zanim powstał IPN przypominał czytelnikom ważne postaci oporu antykomunistycznego z kraju i emigracji. Z prof. Wojciechem Narębskim nagrał piosenki śpiewane w Armii Andersa. Działa w Polskim Stowarzyszeniu Jazzowym, jest autorem wielu publikacji nt. historii i gwiazd polskiego jazzu.

Marek Godlewski (ur. 1970 r., Jędrzejów)

Pracownik Urzędu Miejskiego w Jędrzejowie. Regionalista, pasjonat historii lokalnej. Dzięki jego zaangażowaniu upamiętniane są zapomniane osoby, których życie wpłynęło na bieg dziejów. Zainicjował tworzenie tablic poświęconych bohaterom bitew powstania styczniowego, stoczonych w okolicach Jędrzejowa. Organizuje żywe lekcje historii, prowadzi prelekcje dla młodzieży, aktywizując ją oraz nauczycieli.

Jest organizatorem uroczystości rocznicowych, podczas których opowiada o historii. Współpracuje z lokalnymi stacjami radiowymi i prasą. Podejmuje szereg inicjatyw, takich jak inwentaryzacja nekropolii, ustawienie obelisku na mogile pomordowanych w Miąsowej czy tablicy pamiątkowej w Nagłowicach.

Kpt. Stanisław Pazurkiewicz (ur. 1928 r., Kraków)

Urodził się w Krakowie jako syn Adeli i Stanisława Pazurkiewiczów. W czasie II wojny światowej pracował od 14. roku życia jako sprzedawca i goniec w sklepie w Sukiennicach. Mając 16 lat wstąpił w szeregi Armii Krajowej. Po złożeniu przysięgi przyjął pseudonim „Maks”. Ukończył kurs podoficerski i otrzymał stopień kaprała. Kierował sekcją, która miała w szeregach żołnierzy starszych od niego.

Po wojnie uczył się na trzyletnich kursach maturalnych dla dorosłych. W 1948 r. zaczął studiować architekturę na Politechnice Krakowskiej. 18 października 1949 r., będąc na drugim roku studiów, włączył się w działalność organizacji młodzieżowej „Suwerenność – Honor – Praca”. Po aresztowaniu przez funkcjonariuszy UB został osadzony w więzieniu przy pl. Inwalidów, a potem przy ul. Montelupich.

Przed komunistycznym Wojskowym Sądem Rejonowym w Krakowie został oskarżony o dążenie do obalenia ustroju komunistycznego oraz posiadanie broni. 23 grudnia 1949 r. skazano go na 10 lat więzienia. Wyrok odbywał w więzieniu w Tarnowie, a od 22 listopada 1951 r. w Rawiczu. Został zwolniony 27 grudnia 1954 r.

Był nadal inwigilowany przez UB/SB (sprawa kryptonim „Niepokorny”), nie pozwolono mu kontynuować studiów na Politechnice Krakowskiej. Uczył się w Technikum Budowlanym, a następnie podjął pracę jako asystent projektanta architekta, później jako projektant. Zespół, w którym pracował, projektował m.in. os. na Prądniku Czerwonym w Krakowie.

W latach 1977-1988 przewoził na trasie Kraków – Nowy Sącz prasę drukowaną poza cenzurą, w tym bezdebitowe pisma wydawane przez NSZZ „Solidarność”. W tym okresie był w stałym kontakcie z przyjaciółmi z więzienia w Rawiczu – Bogumiłem Studzińskim ze Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”, późniejszym działaczem Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz Henrykiem Ferencem z Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowców.

W 1981 r. został zwolniony z pracy za działalność w „Solidarności” i współorganizację

strajku w biurze. Po stanie wojennym, nie będąc już pracownikiem, razem z kolegami reaktywował „Solidarność” w swojej dawnej firmie. Od 1989 r. należał do Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej i Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego w Krakowie.

W ciągu lat został awansowany na kolejne stopnie oficerskie, obecnie jest kapitanem. W Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego pełnił m.in. funkcję wiceprezesa. Uczestniczył w zjazdach byłych więźniów w Rawiczu.

Dziś, ze względu na stan zdrowia, rzadko włącza się w działalność publiczną, natomiast we wcześniejszych latach był zaangażowany w działalność organizacji kombatanckich. Uczestniczył w spotkaniach z młodzieżą. Złożył relację dla Instytutu im. Pileckiego (w ramach projektu Świadkowie Epoki). Niezwykłym świadectwem wojennej działalności kpt. Pazurkiewicza są spisane własnoręcznie wspomnienia pt. „Dwa i pół roku mojego życia w latach od lipca 1942 do stycznia 1945 roku”.

Danuta Szegda-Pestka (ur. 1951 r., Workuta w ZSRS)

Sybiraczka urodzona w obozie podczas zesłania jej rodziny. Repatriowana w 1957 r. do Sandomierza. Zawodowo związana z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Częstochowie. Nauczycielka języka polskiego. Od 2007 r. redaktor naczelna miesięcznika „Nasza Jedlnia” poświęconego lokalnej kulturze i historii. Pomysłodawca i wykonawca projektów dotyczących upowszechniania lokalnej historii, a także konkursów, warsztatów i festynów.

Kieruje sandomierskim Kołem Sybiraków. Dokumentuje i upowszechnia ich losy oraz opiekuje się grobami. Tworzy „Biuletyn Informacyjny Sybiraków” i system wzajemnej pomocy, a także wsparcia. Jest inicjatorką i główną redaktorką albumu z archiwalnymi zdjęciami „Ślad w pamięci” oraz wielu innych wydawnictw. Jej pracę doceniło wiele instytucji, honorując ją odznaczeniami i nagrodami.

Fundacja Pobliskie Miejsca Pamięci Auschwitz-Birkenau (Brzeszcze)

Została powołana w 2013 r. w celu inwentaryzacji, ratowania przed zniszczeniem, konserwacji oraz zachowania do celów muzealnych artefaktów związanych z byłym niemieckim nazistowskim obozem koncentracyjnym i zagłady Auschwitz-Birkenau oraz z jego podobozami na terenach będących obecnie w rękach prywatnych. Fundacja prowadzi działalność wystawienniczą, wydawniczą, naukową, kulturalną oraz edukacyjną w zakresie Holokaustu, martyrologii, ludobójstwa i obozów koncentracyjnych. Wypożycza eksponaty i artefakty pochodzące z kolekcji prywatnych.

Organizuje spotkania, seminaria, konferencje, szkolenia i prelekcje. Podejmuje współpracę z organizacjami, osobami fizycznymi i prawnymi, prowadzącymi działalność zbieżną z jej

celami, a także z władzami samorządowymi, rządowymi, organizacjami pozarządowymi i ośrodkami akademicko-badawczymi w Polsce i na świecie. Inicjuje i finansuje własne projekty, w tym we współpracy z Muzeum Auschwitz-Birkenau oraz innymi organizacjami i muzeami.

Wydaje i kolportuje broszury, foldery, plakaty, materiały audiowizualne, prowadzi strony internetowe. Urządza ścieżki i trasy edukacyjne w pobliskich miejscach pamięci związanych z byłym obozem koncentracyjnym, na terenach nie wchodzących w obszar Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu.

Zespół Szkół nr 2 im. Sybiraków w Nowym Sączu

Od wielu lat współpracuje z Oddziałem Związku Sybiraków w Nowym Sączu. W szkole stworzono Izbę Pamięci Sybiraków, w której zgromadzono dokumenty z czasów zesłań, pamiątki, publikacje. Patronat na izbą objęło Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu. Każdego roku w tym miejscu Sybiracy spotykają się z uczniami.

Od 2001 r. uczniowie ZS nr 2 w Nowym Sączu biorą udział w Międzynarodowym Marszu Pamięci Zesłańców Sybiru w Białymstoku. Każda klasa pomaga w życiu codziennym jednemu z żyjących Sybiraków, młodzież opiekuje się także grobami zmarłych zesłańców. Szkoła współorganizowała odsłonięcie Obelisku Pamięci Sybiraków oraz nadanie imienia Sybiraków mostowi na Kamienicy.

Z inicjatywy szkoły i Sybiraków powstało pierwsze w Polsce Stowarzyszenie Pamięci Zesłańców na Sybir, a w 2011 r. odbył się I Ogólnopolski Zjazd Dyrektorów Szkół i Placówek oraz Prezesów Stowarzyszeń noszących imiona upamiętniające Zesłańców Sybiru.

Związek Sybiraków przekazał szkole pod opiekę swój sztandar. W ZS kilka sal lekcyjnych nosi imiona zmarłych Sybiraków sądeckich – prezentowane są tam ich biografie i zdjęcia. W 2021 r. szkoła zorganizowała I Rajd Rowerowy Pamięci Sybiraków z Nowego Sącza. Przeprowadza także konkursy wiedzy o patronie, międzyszkolny konkurs recytatorski poezji sybirackiej im. M. Jonkajtysa i nowosądecki Marsz Pamięci Sybiraków. Ponadto bierze udział w wielu patriotycznych inicjatywach, uczniowie startują w konkursach historycznych, a klasy mundurowe są obecne na uroczystościach rocznicowych.

Laureaci nagrody Świadek Historii z lat poprzednich

- **2012** – ks. Kardynał Franciszek Macharski, Stanisław Malara, Paweł Perchel, Adam Roliński, ppłk. Jerzy Wesołowski, Władysław Skalski (pośmiertnie)
- **2013** – Kazimierz Cholewa, Andrzej Jankowski, Józef Jarno, Anna Łakomiec, ks. Władysław Palmowski, Bogusław Sonik, Zofia Dubjelova (pośmiertnie)
- **2014** – Stanisław Handzlik, Małgorzata Janiec, Tadeusz Kowalczyk, Zbigniew Paliwoda, Andrzej Szkaradek, Pelagia Potocka (pośmiertnie)

- **2015** – Jan Banaśkiewicz, Michał Siwiec-Cielebon, Wojciech Grzeszek, Robert Mazur, Wacław Szacoń, Stanisław Szuro
- **2016** – Tadeusz Bieńkiewicz, Jadwiga Duda, Wojciech Lubawski, Wojciech Narębski, Danuta Żbikowska, Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Narodowego w Kielcach
- **2017** – Stanisław M. Jankowski, Karol Tendera, Aleksandra Szemioth, Ryszard Majdzik, Zofia Wieczorek-Nowak, Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury” – „Nurt”
- **2018** – Wanda Póltawska, Amelia Dunin, Jerzy Bukowski, Antoni Wiatr, Józef Wieczorek, Wojciech Zapała
- **2019** – Adrienne Körmendy, Jolanta Kulińska, Urszula Oettingen, Janusz Baster, o. Jerzy Pająk OFMCap, Stowarzyszenie NZS 1980
- **2020** – dr Maria Żychowska, ppłk dr Janusz Kamocki „Mamut”, ppłk Janusz Sermanowicz „Dyzma”, Jacek Smagowicz, Jerzy Giza, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu
- **2021** – Jerzy Basiaga, Andrzej Kostrzewski, Łukasz Łaganowski, Zbigniew Stanisław Siekański, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Nowym Sączu, Towarzystwo Przyjaciół Nowej Słupi

